



Vi är po drom – vi är på väg

Slutrapport pilotprocessen för romsk inkludering i Helsingborg 2012-2015

Sammanfattning:

Pilotverksamheten i Helsingborgs stad

Helsingborgs stad är en av fem pilotkommuner som under åren 2012- 2015 arbetat med regeringens uppdrag för romsk inkludering. Tillsammans med romerna i staden har vi utvecklat metoder för att förbättra romers situation inom områdena *arbete, skola och hälsa*.

Arbetsmarknadsförvaltningen har ansvarat för pilotprocessen i nära samarbete med Romarådet i Helsingborg, föreningen Vorta Drom, skol- och fritidsförvaltningen, socialförvaltningen och Arbetsförmedlingen.

Det arbete vi lagt ner i processen för romsk inkludering hade inte varit möjligt att göra utan romernas medverkan. Tillsammans med dem har vi hittat olika vägar för inkludering, möten och lärande. Vi ser att det resulterat i en positiv utveckling. Fler romer litar på skolan och fler vågar söka sig till olika myndigheter för att söka arbete eller få råd om studievägar.

Brobyggare med romsk bakgrund har arbetat/arbetar på Arbetsförmedlingen, skol- och fritidsförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen och socialförvaltningen. Brobyggarna anställdes direkt på förvaltningarna och inte i en projektorganisation. Därmed fick de från början en naturlig koppling till det ordinarie arbetet på förvaltningarna, som direkt fick ta ansvar för sin del av romsk inkludering. Det har underlättat implementeringen efter processtiden.

Alla brobyggare är nu fast anställda i sina respektive organisationer. Skolans brobyggare blev det redan under processtiden. Där fortsätter de sitt arbete med romsk inkludering inom den ordinarie verksamheten. Brobyggarna på skol- och fritidsförvaltningen arbetar delar av sin tjänst även som modersmåls lärare.

Brobyggarnas arbete i skolan har gjort stor skillnad. Romska barn sköter nu i högre utsträckning sin skolgång och är stolta över sitt romska ursprung. Barn som tidigare satt hemma går till skolan och kommer i tid. Fler barn och ungdomar går på modersmålsundervisning och föräldrarna stöttar sina barns skolgång. Fler romska ungdomar söker till gymnasiet och klarar att fullfölja sin gymnasieutbildning.

Brobyggarna på arbetsmarknadsförvaltningen och Arbetsförmedlingen har skapat förtroende hos den romska gruppen för myndigheterna. Fler romer vågar ta kontakt med vuxenutbildningen, arbetsmarknadsinsatser eller ta

steget in på Arbetsförmedlingen för att söka jobb. Fler romer har också fått arbete eller börjat studera.

Brobyggarna är en trygg kontakt för den romska gruppen, men lika viktiga för tjänstemännen som fått en större förståelse för den romska gruppens historia, bakgrund, behov och rättigheter som minoritet.

Sedan årsskiftet 2014-2015 pågår projektet Bättre hälsa för unga romer, ett samarbete mellan föreningen Vorta Drom och socialförvaltningen samt arbetsmarknadsförvaltningen.

Det började med att föreningen hörde av sig till socialförvaltningen för att få hjälp med att motverka sina barns övervikt, vilket påverkade både barnens självkänsla och skolgång negativt. De upplevde att de själva hade svårt att vända sina familjers osunda vanor.

Projektet drivs helt av romerna själva genom föreningen Vorta Drom. Tjänstemännen på socialförvaltningen är endast ett stöd i bakgrunden som gör det möjligt för romerna att engagera sig. Samverkansparter i projektet är även Plusteamet på Helsingborgs lasarett och Skåneidrotten.

Föräldrar och barn tränar och lagar hälsosam mat tillsammans och lär sig bättre kostvanor. En eftermiddagsskola har startat på friskolan Kubikskolan, där barnen får hjälp med skolarbetet. Eftermiddagsskolan drivs av tre ungdomsledare med romsk bakgrund. Deras tjänster finansieras genom att avtal mellan Helsingborgs stad och föreningen Vorta Drom. Det kallas Idéburet of-fentligt partnerskap.

Socialförvaltningen hoppas nu kunna sprida det framgångsrika arbetet även till andra delar av sin verksamhet.

Romarådet som bildades vid starten av pilotprocessen fortsätter sitt arbete i Helsingborg för att romer ska få del av sina mänskliga rättigheter. År 2032 ska den rom som fyller 20 år 2032 ha likvärdiga möjligheter i livet som den som icke är rom.

Helsingborgs stad fortsätter också arbetet med romsk inkludering. Vi måste hålla i men vi är på drom, som processledaren säger i sitt slutord.

De prioriterade samhällsområdena i Helsingborg

Utbildning

Alla barn och elever ska kunna uppnå skolmålen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt. Det har riksdagen bestämt enligt målen för svensk barn- och ungdomsutbildning.

Det finns ingen samlad bild över hur utbildningsresultaten ser ut för romska ungdomar i jämförelse med andra ungdomsgrupper. Men utifrån rapporter från såväl kommuner som romska företrädare, går det att konstatera att skol-situationen och resultaten för många romska barn och unga inte har varit tillfredställande.

En av orsakerna kan vara att det saknas en utbildningstradition och det fak-tum att många romska föräldrar själva saknar eller har en mycket begränsad



skolgång. Det menar Delegationen för romska frågor, Utredaren av den nationella handlingsplanen för mänskliga rättigheter samt romska företrädare.

Det finns även en oro hos många romska föräldrar att förlora sina barn till majoritetssamhället. En känsla av meningslöshet när det gäller att gå i skolan, då de inte tror att det kommer att leda till arbete på grund direkt eller indirekt diskriminering.

Utbildning är en av de viktigaste faktorerna för att långsiktigt åstadkomma förbättrade levnadsvillkor för den romska befolkningen. Det är också viktigt att som minoritet kunna behålla sitt språk.

Hälsa

Det finns utmaningar för folkhälsoarbetet bland nationella minoriteter, särskilt bland romer. Det framgår av rapporten Hur mår Sveriges nationella minoriteter? som redovisades till regeringen 2010. Studien visar att romer riskerar ohälsa på grund av sin livssituation som präglas av en känsla av utanförskap, maktlöshet och diskriminering.

De intervjuade i studien upplever att problem med alkohol-, spel- och droger ökar bland romska män och ungdomar. De upplever även att hjärt- och kärlsjukdomar, fysisk inaktivitet, oregelbunden kosthållning med hög andel fett är vanligt förekommande bland romer. En stor del av de romska kvinnorna uppvisar symptom på belastningsskador, som de förknippar med en hög arbetsbelastning i hemmet, och depression.

För att romer ska få bättre hälsa krävs ett långsiktigt arbete inom många olika områden. I strategin för romsk inkludering är insatser som ska förbättra romers hälsa särskilt viktiga.

Arbete

Det har inte gjorts många studier om romers arbetssituation i Sverige. Men enligt den internationella forskning som finns löper romer större risk att hamna utanför arbetsmarknaden, än andra europeiska minoriteter. En av orsakerna anges vara fördomar och diskriminering. Intervjuundersökningar och vittnesmål visar även att romer i Sverige är mer diskriminerade än någon annan grupp på arbetsmarknaden.

Arbete är ett centralt åtgärdsområde för att bryta romers utanförskap. Romers tillgång till arbetsmarknaden måste därför förbättras.

I pilotkommunerna har Arbetsförmedlingen haft uppdraget att i pilotkommunerna sprida kunskap bland romer om det stöd som de kan erbjuda arbetssökande. Men även kommunen har en central roll när det gäller romers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Så här har vi organiserat arbetet med romsk inkludering i Helsingborg under processtiden 2012-2015

Processledaren, anställd på enhet integration på arbetsmarknadsförvaltningen har samordnat arbetet med romsk inkludering. En projektmedarbetare från enheten har stöttat med administration i projektet.



Styrgruppen för romsk inkludering

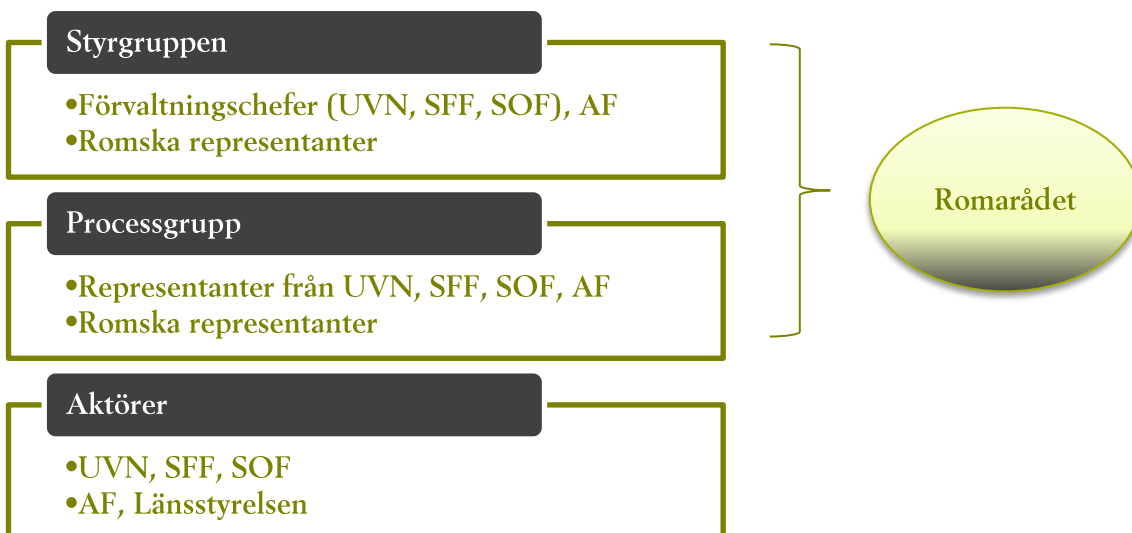
Styrgruppen för romsk inkludering har bestått av romska representanter, processledaren och personer i chefspositioner från de samverkande förvaltningarna i Helsingborgs stad respektive Arbetsförmedlingen.

Styrgruppen har träffats sex gånger per år. Arbetsmarknadsförvaltningens förvaltningschef har varit sammankallande.

Processgrupp för romsk inkludering

Processgruppen har bestått av representanter från Romarådet, föreningen Vorta Drom, tjänstemän från samverkande förvaltningar i Helsingborgs stad och Arbetsförmedlingen samt brobyggarna. Processledaren har varit sammankallande. Processgruppen har träffats cirka en gång per månad.

Romarådet har arbetat helt ideellt med romsk inkludering. Inga medlemmar i rådet har blivit arvoderade eller kompenserade för förlorade arbetsinkomster. Man har helt enkelt lagt ner egen tid och en vilja att vara länken mellan romerna och Helsingborgs stad.



Inflytande och delaktighet

Romarådet

Bakgrund

En viktig del i romsk inkludering har varit och är romsk delaktighet. Romarådet bildades på initiativ av processledaren, efter två stormöten med romer i Helsingborg.

Romarådet är länken mellan romer och samhället samt bryggan mellan staden och romerna. Genom att träffas och samverka säkerställer vi romsk delaktighet och inflytande. Romarådet har ingått i process- och styrgrupps-

Syftet med rådet är att öka delaktigheten och representationen från olika romska grupper. I Helsingborg representeras fem grupper kelderasha, lovara, arli, gurbeti och resande romer. Varje grupp erbjuds möjlighet att välja sina representanter.



Rådet träffas minst två gånger i månaden för att gå igenom hur arbetet med romsk inkluderingen fungerar i staden.

Romer kräver inte några särskilda förmåner, bara tillgång till rättigheter som skola, bostad, arbete och sjukvård som alla andra. Att få leva ett liv utan diskriminering och trakasserier. Likaså kräver romer tillgång till sina kulturella och språkliga rättigheter. De ska inte behöva förneka sig själva för att få del av de mänskliga rättigheterna.

Diskrimineringen är en del av många romers vardag. Diskrimineringsombudsmannens rapporter visar att romer utestängs från väsentliga delar av samhället och att principen om likhet inför lagen inte tycks gälla för dem. Både FN och Europarådet bekräftar att romer utsätts för en omfattande diskriminering i Sverige.

Den systematiska diskriminering av romer som pågått i århundraden har fått konsekvenser för romers förtroende för myndigheter och andra företrädare för samhället. Det finns därför inte någon entydig definition av romer och alla gruppindelningar är starkt förenklade. Många vill bli kallade romer, men inte alla. Det är viktigt att vara uppmärksam på romers egna benämningar av sig själva, som till exempel arli, kale, kelderasha, lovara och resande.

Enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska romerna få möjlighet att behålla och utveckla sin kultur och sitt språk. Myndigheter är skyldiga att ge romer inflytande och delaktighet i frågor som berör dem och att informera romer om vilka rättigheter de har som nationell minoritet.

Varje person som tillhör en nationell minoritet har rätt att fritt välja att behandlas som sådan, och ingen nackdel ska följa av detta val eller av utövandet av de rättigheter som är förbundna med detta val.

Motverkar antiziganism

Helsingborgs Romaråd arbetar mycket för motverka antiziganism i den offentliga debatten och i skolan. Det svåraste är att komma åt den dolda diskrimineringen, som finns överallt. Det tar tid att bryta den negativa tanken hos majoritetsbefolkningen.

Den 20 mars 2014 inrättade regeringen Kommissionen mot antiziganism för att komplettera och förstärka samhällets insatser mot diskriminering av romer.

Stefano Kuzhikov, processledare för romsk inkludering i Helsingborg, är ledamot i kommissionen. Kommissionen har även en referensgrupp och i den ingår Elvis Stan, ordförande i Helsingborgs Romaråd.

Aktiviteter samt samverkan med olika förvaltningar

Romarådet har deltagit i det nationella nätverket för pilotkommunerna och i konferenser med regeringen, samt varit närvarande vid olika möten med Länsstyrelsen i Stockholm.

Rådet har samverkat med antidiskrimineringsbyrån och diskrimineringsombudsmannen, samt med kulturförvaltningen för att sprida kunskap om diskrimineringslagar och romer som nationell minoritet



Romarådet har också samverkat mycket med brobyggarna på stadens förvaltningar och på Arbetsförmedlingen. Andra samverkansparter är Idé A på Drottninghög och Dunkers kulturhus.

Romarådet har haft/har motiveringssamtal med ungdomar för att öka deras intresse för utbildning samt startat ungdomsgrupper för både tjejer och killar, samt musik- och dansgrupper.

Romska kulturaftnar i stadsdelarna Drottninghög, Dalhem och Planteringen har arrangerats. Allmänheten har bjudits in för att ta del av romsk dans, mat, musik och föreläsningar om romsk historia Sverige och Europa.

Under Romarådets befintliga struktur har det bildats en tjejgrupp som koncentrerar sig enbart på romska tjejer och kvinnor i Helsingborg. Tjejgruppen består av tolv unga kvinnor som är länken mellan kommunen och den romska kvinnans röst. En viktig faktor om för att lyckas med vårt uppdrag i rådet.

Medlemmarna i Helsingborgs Romaråd har deltagit i utbildning om diskrimineringslagen och dess kopplingar till internationella konventioner för mänskliga rättigheter.

Ordförande är Elvis Stan och sekreterare Sandra Bogdanovic. Rådet arbetar för att lika många kvinnor som män ska vara representerade.

Resultat som vi kan se av vårt arbete:

- Fler romer litar på skolan
- Fler romer våga söka sig till olika myndigheter för hjälp
- Romerna kan sina skyldigheter och rättigheter
- Romerna är mer insatta om lagen som nationell minoritet
- Fler romer kommer ut till arbete
- Vuxna romer kommer ut på utbildningar
- Romerna vet var de ska vända sig till om det kommer till en situation där det inte vet vad de ska göra.

Kommunikation i pilotprocessen romsk inkludering i Helsingborg 2012-2015

Vi började med att ta fram en kommunikationsplan tillsammans med processledaren, processgruppen och representanter för romerna.

Kommunikationsplanen utgår från det övergripande budskapet i romsk inkludering:

År 2032 ska den rom som fyller 20 år ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom. Under fyra år arbetar myndigheter och romer i Helsingborg med att utveckla metoder för att förbättra romers situation inom arbete, hälsa och skola.

Förbättra kunskaper och förtroende

Det övergripande målet med kommunikationen har varit att:

Förbättra kunskapen hos processens deltagande aktörer om romer och skapa



kännedom om "romsk inkludering" samt vad processen syftar till.

Förbättra romers kunskaper om processens deltagande aktörer och skapa kännedom om "romsk inkludering" samt vad processen syftar till. Med ökad kunskap om varandra kan fördomar brytas och då kan också arbetet med arbete, skola och hälsa nå resultat.

Målgrupperna för kommunikationen har varit romer och romska föreningar, unga romer, förvaltningar inom Helsingborgs stad, Arbetsförmedlingen, Region Skåne och politiker samt allmänheten.

Ett av kommunikationsmålen var att förbättra romernas kunskaper och förtroende för myndigheter och få dem att engagera sig i processen. För övriga kommunikationsmål, se bifogad tabell.

Bloggen för romsk inkludering

Vi ville från början skapa en levande kanal där alla berörda och övriga intresserade skulle kunna följa utvecklingsarbetet i processen.

Det blev bloggen för romsk inkludering,
<http://romskinkludering.blogg.helsingborg.se/>

Bloggen startade i maj 2013 och riktar sig till alla som är intresserade av processen. Både de som arbetar i den, medarbetare från förvaltningar och olika myndigheter samt till romska representanter och allmänheten.

Syftet med bloggen har varit att kommunicera helheten kring romsk inkludering och beskriva vad som händer i processen genom nyheter, artiklar, reportage, rapporter från möten med mera.

Vi har strävat efter att belysa de olika förvaltningarnas och myndigheternas arbete för att föra processen framåt.

På bloggen finns också bakgrundsfakta om romsk inkludering, information från Romarådet, presentation av brobyggare, processgrupp och styrgrupp, kalendarium, pressmeddelanden. Bloggen har uppdaterats flera gånger i månaden. I början av processen minst en gång i veckan.

Under tiden maj 2013 – 15 februari 2016 har totalt 139 inlägg publicerats.

2013:	46 inlägg
2014:	51 inlägg
2015:	38 inlägg

På grund av att bloggservern i Helsingborgs stad kraschade under 2015 är det svårt att få fram exakt besöksstatistik för bloggen.

Bloggen besöktes under 2013 av i snitt 39 unika besökare per dag. I samband med avslöjandet av polisens registerskandal i slutet av september 2013, steg besöksstatistiken markant.

Under oktober månad samma år arrangerade staden ett möte för att informera om personuppgiftslagen och stilla den oro som många romer kände gentemot myndigheter. Detta märktes också i besöksstatistiken.



År 2014 presenterades vitboken, vilket vi uppmärksammade på bloggen i olika artiklar. Det ledde också till många besök.

Delningar från facebook, till exempel när information från bloggen delats på privata facebooksidor, har överlag lett till ökad trafik till bloggen.

Under det senaste året har besöken minskat något. Det kan bero på att vi varit i slutet av pilotprocessen. Brobyggarna inom skolan och Arbetsförmedlingen har anställts i den ordinarie verksamheten. Romarådet informerar på en egen facebook sida. Projektet Bättre hälsa för unga romer kommunicerar också själva via facebook.

Den muntliga informationen på möten med Romarådet och i kontakten med processledare, brobyggare och andra medarbetare i processen har också spelat en stor roll.

Bloggstatistiken från tiden 9 mars 2015 – 26 januari 2016 visar följande:

Totalt antal sidvisningar:	4.295
Unika sidvisningar:	3.186
Nya besökare	64,70 procent
Återvändande besökare	35,30 procent
Kanaler	
Direkt	17,74 procent
Länkar	20,25 procent
Sociala medier	19,50 procent
Sök	42,51 procent

Vilka sidor kommer besökarna från?

Facebook (mobil)	37,80 procent
Insikten (intranätet)	36,92 procent
helsingborg.se	9,48 procent
Facebook (inte mobil)	5,94 procent
romskinkludering.se	1,26 procent

Information om romsk inkludering finns även på helsingborg.se med länk till bloggen, samt på Helsingborgs stad intranät Insikten.

En kommunikatör på arbetsmarknadsförvaltningen (avdelningen för HR och kommunikation) har på deltid (15-20 procent, vissa perioder mer tid) ansvarat för kommunikationen, i nära samarbete med processledare och projektmedarbetare.

Det har inneburit att uppdatera bloggen, sköta mediakontakter, skriva pressmeddelanden, vara moderator vid avstämningskonferenser och i mån av tid delta i processgruppsmöten, seminarier, utbildningar och konferenser. HR och kommunikation har även hjälpt till med att arbeta fram kommunikationsplanen, layoutat inbjudningar och producerat informationsmaterial.

Kommunikation till media

Media är en viktig målgrupp för att nå ut till allmänheten. Vi har skickat totalt sju pressmeddelanden, men många mediakontakter har skett direkt med medarbetare i processen.



Media bjöds in till upptaktsmötet 2012, avstämningsmötena i mars och december 2015 samt till presentationen av vitboken i Helsingborg. Vi har också skickat pressmeddelande om mötet med romerna efter registerskandalen, om romernas nationaldagsfirande och IOP-avtalet som ger romska barn hjälp i skolarbetet.

Media har visat intresse för processen och vårt arbete med romsk inkludering. Det har genomgående varit positiva artiklar och inslag om hur vi arbetat i Helsingborg.

Alla pressmeddelanden under perioden 2012-2015 finns på bloggen.
<http://romskinkludering.blogg.helsingborg.se/press/>

Framtidsutsikter

Frågorna kring romsk inkludering har varit – och är - mycket aktuella i samhällsdebatten. Bloggen har fyllt en viktig funktion för att beskriva och följa denna utveckling i Helsingborg, utifrån målen för pilotprocessen.

Arbetet med romsk inkludering i Helsingborg fortsätter även efter det att pilotprocessen avslutats. Hur kommunikationsarbetet ska fortsätta och om bloggen ska leva vidare är en fråga för styrgruppen att ta ställning till.

Att hålla bloggen uppdaterad med aktuellt material kräver tid och resurser och ett nära samarbete med dem som arbetar med frågorna. Det blir annars svårt att hålla innehållet aktuellt.

Bilaga. [Kommunikationsplan 2012-2015.](#)

Utbildning

Skol- och fritidsförvaltningens arbete för romsk inkludering

Tre brobyggare har arbetat med romsk inkludering på skol- och fritidsförvaltningen. Under processtiden har de fått tillsvidarejänster som brobyggare/modersmåls lärare.

Brobyggarnas mål

Brobyggarnas mål är att underlätta för skolungdomar med romsk minoritetsbakgrund att komma in i det svenska samhället och börja se sig som vilken annan svensk medborgare som helst. Att motivera skolungdomar med romsk minoritetsbakgrund att prioritera skola och utbildning.

Att berätta för ungdomarna om att det som har hänt med romer här i Sverige är numera historia. Tiderna har ändrats och förutsättningarna för romer att ta tag i sina egna liv och gå framåt – både individuellt och tillsammans – är nu verklighet.

Att göra ungdomar medvetna om att det krävs eget initiativ om man vill vara en del av samhället. Det räcker inte med att samhället har skapat möjligheten för oss att socialiseras. Vi måste vara de som tar initiativet.



Delmål

Brobyggarnas mål var att:

- besöka alla skolor i Helsingborg
- informera alla skolledningar i Helsingborgs stad om romsk kultur och historia
- antal skolor som brobyggarna arbetar operativt med eleverna men även på en strategisk nivå med rektorerna och lärarna

2012

Dalhemsskolan
Gläntanskolan
Maria Parksskolan
Ringstorpsskolan
Synkopen skolan

2013

Wieselgrensskolan
Drottninghögskolan Bårslövs skola
Filbornaskolan
Nicolaiskolan
Vittra Adolfsbergsskolan
Västra Bergaskola
Skolsköterskor

2014/2015

Slottsvångsskolan
Elevhälsans skolpsykologer
Ättekullaskolan
Larödskolan
Peter Svensskolan 2,
Elevhälsan, skolsköterskor, kuratorer
Vittra Landborgen
Husensjöskolan
Svensgårdsskolan
Rönnowska skolan

Exempel på aktiviteter som brobyggarna arbetar med

- Deltar på utvecklingssamtal
- Deltar i krismöten på olika skolor vid behov
- Motiverande samtal i olika grupper i olika skolor
- Läxhjälp
- Romsk ungdomsgrupp två dagar i veckan efter skolan
- Studiecirklar för föräldrar
- Kill- och tjej grupper från olika skolor
- Ordnar praktikplatser till eleverna
- Anpassade scheman till elever när det behövs för att de ska kunna komma tillbaka till skolan efter ett långt skoluppehåll
- Träff med skolledningar
- Information för skolpersonal
- Agerar som romska interkulturella kommunikatörer vid behov, t.ex. mellan familjer och socialförvaltningen eller familjer och skolan
- Vi anordnar AFI/ arbetsförberedande insatser under sportlov och påsklov i samarbete med Idé A Drottninghögskolans Bibliotek



- Håller föreläsningar på skolorna runt om i Helsingborg, både privata och kommunala, även föreläsningar i skolklasserna vid behov om romer och de andra nationella minoriteterna
- Studiestöd
- Skolbesök
- Kontinuerliga samtal med barn/ungdomar
- Hämtning till skolan vid behov
- Skapa relationer
- Informationsmöten
- Stöd under utvecklingssamtal med skolan
- Delta i elevvårdskonferenser tillsammans med socialtjänsten
- Svenska kyrkan
- (Ungsam) ett sätt att få ungdomarna att komma tillbaka till skolan efter ett långt uppehåll från gymnasium i samarbete med AMF och Filbornaskolan

Aktiviteter för ungdomarna

- Sommarlovsaktiviteter, till exempel cirkusskola
- Sommarjobb i samarbete med AMF och KF
- Fysisk aktivitet, till exempel gratis Taekwondo-träningar till ungdomarna samt föräldrar under helgen
- Föreläsningar till ungdomarna
- Studiebesök, Lägerskola, Skåneresan

Flera skolor, såväl kommunala som fristående, erbjuder romska elever att delta i lovverksamhet och annat stöd som underlättar för eleven att nå målen.

Modersmålsundervisning

De senaste två åren har Helsingborg kunnat tillgodose modersmålsundervisning i samtliga dialekter som finns representerade i staden. Men intresset för tjänsterna har inte alltid varit stort och/eller så har det inte varit lätt att hitta lämpliga modersmålslärare som uppfyller kravprofilen.

Brobyggare som modersmålslärare

Språket är en central del av den etniska och kulturella identiteten. Brobyggarna arbetar delar av sin tjänst även som modersmålslärare.

Det har gett positivt resultat. Under år 2014 ökade antalet elever från 30 till 70 elever. Under 2015 blev det en ökning med 80 elever-

Den positiva utvecklingen beror på brobyggarna har påverkat eleverna att vara närvarande i skolan. På så sätt har även undervisningen ökat i modersmålet. Tre nya skolor har under 2015 kunnat erbjuda modersmål i romani chib.

Genom att brobyggarna lyckats övertyga ungdomarna att få studiehandledning på sitt modersmål, har fler romska elever lyckats få betyg i matematik och engelska.

De ungdomar som brobyggarna har arbetat med har i något avseende haft en splittrad skolgång. De har inte skött sin skola, men här ser brobyggarna en positiv förändring.



Barnen samt ungdomarna sköter sin skolgång och har även drömmar om vad de vill arbeta med och bli i framtiden. De flesta ungdomarna som brobyggarna har arbetat med har gått ut grundskolan, men har inte haft tillräckligt med betyg för att söka sig vidare. Att det behövs tidiga insatser har visat sig allt tydligare under projektets gång. Det behövs tid för att kunna göra skillnad och påverka positivt i den unges liv.

Brobyggarnas insatser har bidragit till att några ungdomar har möjlighet att komma in på något av gymnasiets program genom att arbeta upp resultaten i grundskolans slutbetyg.

Ungdomarna kämpar för att kunna söka sig vidare till yrkesprogram på gymnasienivå. Brobyggarna engagera sig även för ett par elever och familjer där barnen har varit frånvarande. Sedan brobyggarna blev inkopplade i familjen, är barnen tillbaka till sin skola och sköter nu sin skolgång.

Under 2015 fullföljde ett flertal elever sina gymnasiestudier. Brobyggarna har hjälpt dem att bearbeta upp sina betyg. Det betyder att de får en chans i livet att kunna söka arbete och vara en del av det svenska samhället.

Några utmaningar/svårigheter i arbetet

Romska flickors skolgång

Romska flickor har i allmänhet stora problem under hela skolgången. Familjen skyddar sina döttrar från samhället och familjens heder beror ofta på döttrarnas dygd. Konsekvensen leder oftast till oregelbunden skolgång. Flickornas vardagar blir enformiga och de blir mer och mer isolerade.

Brobyggarna har lyckats att bryta det här mönstret hos många romska föräldrar. Numera värdesätter de flickornas utbildning och ser det som en viktig beståndsdel i deras barns liv.

Under 2016 kommer tre romska tjejer att söka sig vidare till gymnasieutbildningar med inriktning på; barn och fritid, vård och omsorg och design.

Romska familjernas förtroende för skolan

De romska föräldrarna har fortfarande svårt att lita på skolan, inte minst sedan Skånepolisens register kom ut. Registret påverkade förtroendet gentemot hela samhället. Brobyggarna har haft en hel del extra arbete med att åter skapa förtroendet gentemot samhället.

Analys

Romska barn representerar en av de grupper som har högst risk att inte avsluta sin grundskoleutbildning. Det är vanligt bland romska barn att sluta, eller trappa ner sin skolgång i femte och sjätte klass.

Det finns två skäl till detta. Dels handlar det om att föräldrarna inte delar eller känner till skolans värdegrunder, dels att föräldrarna oftast inte har någon skolbakgrund själva. För en romsk familj är utbildning en osäker process. Därför har brobyggarna arbetat mycket med föräldrarna så att de kan motivera sina barn till att ha en positiv inställning till skolan. Men även att föräldrarna ska vara delaktiga i sitt/sina barns utbildning.

Många romska föräldrar har dåliga erfarenheter av skolan, och oftast även när det gäller resten av majoritetssamhället. Detta gäller inte minst relationen till



socialförvaltningen, där brobyggarna har varit behjälpliga i olika möten mellan socialförvaltningen och de romska familjerna. Att relationen mellan familjerna och socialförvaltningen är god kan vara viktigt för barnens skolgång.

För att nå föräldrarna har brobyggarna hållit i föräldramöten, men även enskilda samtal med föräldrar kring barnens utbildning. Brobyggarna upplever att de har kunnat påverka föräldrarna att ta mer ansvar för sina barns utbildning.

Brobyggarna har varit behjälpliga med läxhjälp men även vid behov varit med i klassrummen. Brobyggarna förväntar sig att barnen de arbetar med ska bli en del av del av skolan och kämpar för att de ska gå ut grundskolan med godkända betyg.

Brobyggarna arbetar också mycket med att stärka de romska barnens intellektuella och sociala potential, liksom deras självrespekt, självkänsla och motivation. Ungdomarna kommer nu till skolan och har en ökad motivation för sina studier. De har med brobyggarnas stöd hittat de sociala koder som krävs för att klara av sin skolgång.

Brobyggarna har likaså arbetat mycket med att stärka den romska kulturella identiteten, som flera av ungdomarna har förlorat. Arbetet har utgått från ett inkluderande perspektiv. Syftet har varit att bejaka olikhet så att det enskilda barnet inte ska förlora sin etniska och kulturella identitet.

Detta arbetssätt har bidragit till en ökad självkänsla hos var och en av eleverna.

Många romska elever tappar sin kultur och sitt språk. Vanligtvis händer det i skolan för att man inte vill bli diskriminerad för sin etniska tillhörighet. Barn och ungdomar brukar dölja sin identitet. Oftast hävdar de att de kommer från andra länder beroende på vilket språk de talar.

Under första hälften av 1900-talet utestängdes många romska barn från skolan. De var inte välkomna. Många romska barn placerades i särundervisning. Under andra hälften av 1900-talet fick romska barn formellt tillgång till utbildning. Men tillgången till utbildning villkorades med krav på assimilering. Barnen skulle fostras att "bli mer svenska". Ojämlig tillgång till utbildning påverkades i många avseenden av föreställningar om att gruppen romer var olik i förhållande till majoritetsbefolkningen.

Med den bakgrunden ser de romska elevernas skolbakgrund olika ut. Vissa har skolerfarenhet medan andra aldrig har fått möjlighet att gå i skolan och vara stolta över sin etnicitet, och tyvärr har en splittrad skolgång.

Brobyggarna har varit positiva förebilder för de romska ungdomarna och har lyckats nå fram till ungdomarna så de kan vara stolta över sin etnicitet. Det är en viktig del om de ska lyckas med sina studier i skolan. Men detta är bara början av en process och det finns en hel del insatser kvar att utföra.

Resultat

- Romska barn sköter i högre utsträckning sin skolgång
- Ett antal barn som tidigare satt hemma går nu till skolan
- Fler barn och ungdomar kommer i tid till skolan
- Fler barn och ungdomar går på modersmålsundervisning



- Ungdomar ser numera sin skolgång som viktigare än tidigare och flera är motiverade att söka sig till gymnasiet
- Flera föräldrar har blivit stärkta i att stötta sina barns skolgång
- Fyra elever har, inom ramen för särskilda insatser, studiehandledning
- Fler elever är stolta över sin romska bakgrund
- Tre tjejer har gått ut gymnasium en av dem tänker läsa vidare på högskola
- Fyra killar har gått ut gymnasium
- Fyra tjejer läser på gymnasium 2016
- Sex killar läser på gymnasium 2016

Samtliga brobyggare har läst 30 högskolepoäng vid Södertörns högskola med inriktning interkulturell pedagogik. Två av brobyggarna har valt att vidareutbilda sig till modersmållärare vid samma skola, 2017 förväntas de vara färdigutbildade.

Vuxenutbildning, Arbetsmarknadsförvaltningen

Arbetet med romsk inkludering har varit en process som utgått från uppdraget om att inspirera till vuxenutbildning och att verka i gränsområdet utbildning och arbete.

På Helsingborgs lärcentrum har en romsk brobyggare arbetat med att vara kontaktperson mot vuxna romer. Uppgifterna har varit att främja vuxna romers möjlighet till studier och arbete. För åtskilliga romer finns brister i skolgången. Att arbeta för att unga vuxna, vuxna i utanförskap utbildar sig och kan ta ett egenansvar för sin framtid i arbets- och samhällslivet är ett sätt att arbeta mot målet att alla romer ska ha samma mänskliga rättigheter och bli lika behandlade som alla andra helsingborgare.

Analys

Romerna har varit en del av det svenska samhället under femhundra år, men ändå inte. Arbetet med romsk inkludering bör på ett högre plan ha ett fokus på att motverka antiziganism och rasism på olika arenor. I vårt arbete kan det vara viktigt att på våra arbetsplatser jobba med att informera, bemöta och synliggöra risker för antiziganism och arbeta för romernas mänskliga rättigheter.

Att jobb och skola fungerar är kanske det allra viktigaste för att vara en del i samhället. Arbetsmarknadsförvaltningen har en viktig roll genom att stå för vuxenutbildning och arbetsmarknadsprojekt.

Brobyggaren har en viktig roll genom att vara en trygg kontakt för den romska gruppen samtidigt som hen har tjänstemannens kompetens om hur samhället fungerar och vilka vägar som ska tas.

Brobyggaren har samverkat med studie- och yrkesvägledare inom vuxenutbildningen, brobyggare på arbetsförmedlingen, navigatorcentrum och med medarbetare på jobbtorget (arbetsmarknadsinsatser).

För såväl romer som kommunala tjänstemän har det varit betydelsefullt att ha tillgång till en romsk resurs som kunnat "bygga broar" av förtroende. Brobyggaren har kunnat inspirera och arbeta med attitydpåverkan i möten. Brobyg-



garen kan bidra till att vi har en ständigt närvarande diskussion om rättighetsperspektiven i arbetsgrupper och på förvaltning.

Rollen som brobyggare har utvecklats under projektets gång. Att ha tillgång till en romsk resurs på förvaltningen har bidragit till att fler romer vågar ta kontakt med myndigheten. Brobyggerrollen har blivit en informerande, coachande, rådgivande och påverkande roll. Brobyggaren fungerar också som en fältarbetare i det romska samhället som blir en förebild och inspiratör i möten.

Brobyggarna möjliggör projekt och samarbeten med de romska föreningarna som tidigare inte har varit möjligt.

Vi bedömer att engagemanget i arbetet har bidragit till att skapa större egenmakt över sin tillvaro i målgruppen.

Hälsa

Socialförvaltningens strategi baseras på romers delaktighet

Tidigare övergrepp och romers nuvarande utsatta situation har bland annat resulterat i att många romer har bristande tillit till myndigheter. Vi vågar hävda att denna brist på tilltro snarare är ömsesidig. Det skulle innebära att det råder en förtroendeklyfta mellan romer och olika samhällsinstitutioner, bland annat socialtjänsten. Utifrån det perspektivet är romsk delaktighet inte bara något önskvärt – utan nödvändig för att vi ska lyckas överbrygga den rådande förtroendeklyftan och uppnå reell jämlikhet i enlighet med regeringens strategi.

Det var utifrån denna teoretiska grund socialförvaltningen gick in i stadens arbete med romsk inkludering 2013, när det stadsövergripande projektet varit igång i ungefär ett år. Socialförvaltningen ville samtidigt bli bättre på att jobba med tjänsteinnovation. Det innebär att socialförvaltningen ville arbeta mer tillsammans med de personer som är i behov av förvaltningens tjänster.

Om vi kan ta till vara på deras erfarenheter av och kunskap om våra verksamheter på ett bättre sätt kan vi också skapa bättre verksamheter. Det är fortfarande ganska ovanligt att jobba på det här sättet i offentlig verksamhet. Vanligtvis ser vi personer som söker hjälp hos oss som några som bara har behov som vi ska tillgodose.

När vi pratar om tjänsteinnovation får samma personer en annan roll. Personernas egna perspektiv hamnar i fokus, hur ser de på den hjälp vi erbjuder, gör vi någon nytta för dem – skapar våra tjänster värde för dem? Våra klienter och tidigare klienter är de enda som kan svara på den frågan, plus att de säkert har förslag på hur vi kan bli bättre.

Istället för att bara bli personer med behov som vi ska lösa blir de då en viktig samarbetspartner när vi jobbar för att förbättra socialtjänsten. Deras perspektiv blir lika viktigt som förvaltningens eget och båda behövs för att vi ska lyckas.

Socialförvaltningen såg arbetet med romsk inkludering som en möjlighet att testa denna teoretiska grund i praktiken. Målgruppen skulle ges stort utrymme redan från start, eftersom det handlade om att utveckla våra tjänster



för att skapa ett större värde för dem och överbygga förtroendeklyftan oss emellan. Syftet med arbetet sammanfattades som:

”Att i nära samverkan med romer och deras sammanslutningar utveckla verksamheten så att den i högre grad kan komma romer till del”.

3. Målgruppens behov har förändrat arbetet under resans gång

Trots att förvaltningen var tydlig med att representanter från den romska gruppen skulle involveras i arbetet redan från start, hade förvaltningen en bild av vad vi som organisation ville uppnå med arbetet och hur vi kunde lägga upp det. Under arbetets gång blev det dock tydligt att vi behövde organisera arbetet på ett annat sätt, dels på grund av ökande förståelse för tjänsteforskningens grundprinciper och dels för att målgruppen själv definierade andra behov än de som vi som förvaltning hade identifierat. 3(5).

3.1 Brobyggare och analysgrupper första steget

I december 2013 anställde socialförvaltningen en brobyggare och påbörjade arbetet med att förtydliga dennes och förvaltningens uppdrag inom romsk inkludering. Redan då hade förvaltningen ambitionen att involvera representanter från den romska gruppen i arbetet. Trots det hann förvaltningen planera och påbörja ett arbete utifrån förvaltningens behov och utifrån ett mer eller mindre rent organisatoriskt perspektiv.

Ambitionen var att representanter från både förvaltningen och romerna skulle bilda gemensamma analysgrupper inom två områden; barn som far illa och missbruk. I grupperna skulle alla deltagare kunna lyfta upp problem, svårigheter eller funderingar som de sedan skulle lösa tillsammans. Det var tänkt att leda till verksamhetsutveckling inom socialförvaltningen, i förhållande till den romska gruppen.

3.2 Samverkan med föreningen Vorta drom steg två

Arbetet med analysgrupperna visade sig gå trögt, rätt förutsättningar fanns inte varken inom förvaltningens egen organisation eller kopplat till den romska gruppen. Hösten 2014 flyttade socialförvaltningens brobyggare från Helsingborg och avslutade därför sin anställning i förvaltningen. Ungefär samtidigt kom förvaltningen i kontakt med ordföranden i föreningen Vorta drom.

Vorta drom hade varit en av initiativtagarna till att Helsingborg skulle bli en pilotkommun och flera familjer i föreningen hade vänt sig till ordföranden och sagt att de ville ha hjälp med att motverka sina barns övervikt. Övervikt och fetma hos barn och ungdomar ökar i Sverige² och är ett problem för många romska familjer i Helsingborg. Föräldrarna i Vorta drom berättade att barnens övervikt påverkade deras självkänsla och skolsituation. De upplevde att de själva hade svårt att vända sina familjers osunda vanor och ville ha föreningens hjälp med detta.

Föräldrarnas upplevelse av hur barnens övervikt påverkar dem i övrigt stämmer väl överens med forskning. Övervikt och fetma hos barn påverkar både deras fysiska och psykiska hälsa och får indirekt konsekvenser för deras skolgång och andra livsområden³. Det får betydande negativa konsekvenser för barnens framtidsutsikter. Därför har samhället ett starkt intresse av och ansvar för att motverka problemet och istället bidra till en positiv utveckling. Samtidigt har samhällets ordinarie utbud hittills inte hjälpt de romska familjerna, barnens övervikt är ett alldeles för komplext problem för att kunna lö-



sas av en aktör. Problemets karaktär kräver en bra och effektiv samverkan mellan familjer, civilsamhälle och samhällsföreträdare.

3.3 Projektet Bättre hälsa för unga romer – samverkan mot övervikt växer fram

Utifrån principen att skapa värdeskapande tjänster – och att detta måste ske utifrån målgruppens behov – blev det ur socialförvaltningens perspektiv då avgörande att hitta former för en sådan samverkan.

Vid årsskiftet 2014-2015 inleddes pilotprojektet Bättre hälsa för unga romer – samverkan mot övervikt. Projektet drivs av Vorta drom med stöd av Helsingborgs stad inklusive socialförvaltningen, Plusteamet på Helsingborgs lasarett och Skåneidrotten. I samband med det valde socialförvaltningen att lägga ner de tidigare analysgrupperna och endast fokusera på projektet i arbetet för romsk inkludering.

Projektets huvudsakliga syfte är att förbättra de romska barnens framtidsutsikter genom att öka förutsättningarna till hälsosamma levnadsvanor. Idag deltar 18 barn i nio familjer i projektet, barnen var vid projektets start 5-14 år.

Grundverksamheten består av aktiviteter för deltagande barn och familjer. De har regelbundna familjeträffar och matlagningstillfällen. I samarbete med Skåneidrotten erbjuds de flera fysiska aktiviteter varje vecka (hittills har de bland annat testat Friskis & Svettis, simning, judo). Plusteamet står för uppföljning av barnens vikt och andra viktiga fysiska hälsoparametrar.

Under projektets gång har det blivit tydligt hur mycket barnens övervikt påverkar deras skolsituation och prestationer i skolan. Att ge barnen stöd i skolarbetet har därför blivit en allt viktigare del i arbetet med att stötta familjerna på deras resa mot ett mer hälsosamt liv.

Vorta drom erbjuder nu alla barn i projektet och i föreningen en eftermiddagsskola i samarbete med Kubikskolan. Eftermiddagsskolan drivs av tre ungdomsledare från Vorta drom. Ett nytt idéburet offentligt partnerskap (IOP-avtal) mellan Vorta drom och Helsingborgs stad (socialförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen) innebär bland annat att staden finansierar deras tjänster under minst sex månader.

² Information hämtad från Barn Obesitas Register i Sverige (BORIS) www.e-boris.se.

³ Uppgifter från Barn- och Ungdomskliniken, Helsingborgs Lasarett, feb 2015

4. Effekter av vårt gemensamma arbete

Projektet Bättre hälsa för unga romer – samverkan mot övervikt har bedrivits i pilotprojektform under 2015, med ekonomiskt stöd från bland annat Myndigheter för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, socialförvaltningen (utvecklings/föreningsbidrag) och föreningen Mjölkdroppen. Resultat och effekter av pilotprojektet håller just nu på att sammanfattas, en rapport beräknas vara klar i februari 2016. Vi kan dock redan se flera positiva effekter av projektet, bland annat:

Regelbunden fysisk aktivitet och ökad medvetenhet om kostens betydelse

Vi har ännu inte tillgång till Plusteamets data om barnens viktutveckling. Under året har familjerna i projektet dock deltagit i fysiska aktiviteter 2-3 dagar i veckan. Barnen säger själva att de känner sig starkare och att de orkar mer på träningarna. Även föräldrar och lärare vittnar om gladare och piggare barn.



Nu är träningen en del av familjernas vardag och de vill nu fokusera mer på kosten. Under 2016 kommer de att stärka samarbetet med en dietist som bland annat ska hjälpa till att planera kosten och omvandla recept till mer näringsriktiga alternativ. Familjerna tror inte att denna utveckling hade varit möjlig utan projektet.

Eftermiddagsskola och ökad medvetenhet om barnens skolsituation

Som redan nämnts har det under projektets gång blivit allt tydligare att barnens övervikt även påverkar deras skolgång negativt. Den eftermiddagsskola som Vorta drom erbjuder är därför både en positiv effekt och numera en central del av projektet. Eftermiddagsskolan innebär att föräldrarnas medvetenhet om barnens skolsituation ökar och att kontakten med barnens ordinarie skolor stärks utifrån deras arbete på eftermiddagsskolan.

Stärkt gemenskap och starkare förening

Alla barn och familjer i projektet kände inte varandra när projektet startade. Nu är de en sammansvetsad grupp, vilket har en positiv inverkan på barnens självkänsla och känsla av trygghet. Familjerna upplever att de numer vågar vara öppna med sådant de tycker är svårt och att gruppen kan ge varandra stöd, även i relation till olika myndigheter.

För föreningen har projektet medfört en ny stabilitet, dels genom ökad finansiering och dels genom ett tydligt fokus för verksamheten. Projektet har bland annat medfört att föreningen numera har fyra heltidsanställda (ordförande/projektledare och tre ungdomsledare).

Ökad delaktighet och förändrad attityd gentemot socialförvaltningen

Genom projektet har familjerna fått en ny typ av kontakt med företrädare från socialförvaltningen och andra samhällsinstanser. Istället för att bara bjudas in till möte när någon annan definierar att man har ett problem eller behöver hjälp upplever familjerna att de i projektet träffat samhällsföreträdare i nya, mer positiva sammanhang. Vårt samarbete med Vorta drom har dessutom bidragit till att ordföranden i föreningen blivit en välkänd person inom förvaltningen, han fungerar ofta som en länk mellan romska familjer som har kontakt med oss i enskilda ärenden och förvaltningen. Familjerna i projektet uppger att det lett till att de förändrat sin attityd till socialförvaltningen och att man känner sig mer delaktiga i och har ett större förtroende för samhället än vad man gjort tidigare.

Ny kunskap för socialförvaltningen och nya former för samverkan

För socialförvaltningen har projektet gett viktig kunskap om hur vi kan förverkliga våra teoretiska ambitioner kring tjänsteforskning och på vilket sätt vi kan involvera våra målgrupper i vår verksamhetsutveckling. I det här projektet har vi och övriga samarbetspartners tagit en annan roll än vad vi är vana vid. Projektet har drivits av Vorta drom och familjerna själva, vår uppgift har varit att hitta nya metoder för att stödja processen.

IOP-avtalet kring eftermiddagsskolan, som vi slutit med Vorta drom och arbetsmarknadsförvaltningen är ett exempel på en ny samverkansform som förändrar relationen mellan offentlig sektor och idéburna organisationer. I jämförelse med normerade bidrag eller upphandling, som hittills varit de vanligaste formerna för samverkan mellan det offentliga och den ideella sektorn, möts man genom ett IOP-avtal på mer jämlika villkor. Det ger också både frivilligorganisationer och oss större utrymme att fånga upp och stötta initiativ från den idéburna sektorn.



Vorta drom har beviljats medel från Allmänna arvsfonden för att driva projektet vidare under 2016-2018. Enligt läkarna på Plusteamet bör man räkna med minst tre års arbete för att genomföra sådana livsstilsförändringar som projektet innebär. Medlen från Allmänna arvsfonden ger Vorta drom och oss samarbetspartners helt nya möjligheter att planera och arbeta långsiktigt utifrån hittills vunna erfarenheter.

Brobyggare på socialförvaltningen/arbetsmarknadsförvaltningen

Under en kortare tid var en romsk brobyggare anställd för att arbeta med både socialförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen. Brobyggaren flyttade dock också till annan kommun, innan han påbörjat arbete för socialförvaltningen. För arbetsmarknadsförvaltningens räkning startade brobyggaren tjejrupper och var med och planerade utbildning för hälsokommunikatörer. Tjejrupperna tog sedan skol och fritidsförvaltningen ansvar för.

Arbete

Brobyggare på Arbetsförmedlingen

I april 2012 fick Arbetsförmedlingen uppdraget att medverka i pilotverksamheten för romsk inkludering. Uppdraget är nationellt men har ett särskilt fokus på de fem pilotkommunerna.

Under 2013 deltog Arbetsförmedlingen i interna och externa sammanhang för att informera om uppdraget för romsk inkludering och romers situation på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen ska sprida information och kunskap bland romer i pilotkommunerna om den service och det stöd som Arbetsförmedlingen kan erbjuda. Arbetsförmedlingen ska även säkerställa att arbetssökande romerna ges den hjälp de behöver.

Arbetsförmedlingen valde att ändra benämningen "brobyggare" till "kundresurs". Funktionen är fortfarande densamma, att fungera som ett stöd mellan arbetssökande och arbetsförmedlare. Och vara behjälplig utifrån individuella förutsättningar och behov.

Hur det individuella stödet ska se ut utformas i samarbete mellan den arbetssökande och arbetsförmedlaren. Initialt fungerar kundresursen ofta som ett stöd inför en inskrivning. Därefter tar alltid en arbetsförmedlare vid om det handlar om att en arbetssökande blir inskriven vid Arbetsförmedlingen.

Stödet från kundresursen kan dock fortsätta även efter en inskrivning och fungerar då som ett kompletterande stöd till arbetsförmedlaren och den arbetssökande. Stödet kan bestå av att kundresursen erbjuder den arbetssökande motiverande samtal inför exempelvis en anställningsintervju.

Sprida information och uppsökande verksamhet

Kundresursen arbetar till stor del med arbetsgivarkontakter. I det ingår bland annat arbetsgivarbesök. Dessa kan vara både enskilt och tillsammans med arbetssökande. En viktig del är kundresursens redan etablerade kontakter bland arbetsgivarna.

En annan viktig del är informationsspridning, där kundresursen använt sig av många olika informationskanaler för att sprida information om Arbetsför-



medlingens stöd och service. Allt från att fysiskt söka upp romer som inte har hittat till Arbetsförmedlingen till att sprida information i sociala medier, via Helsingborg stads blogg förromsk inkludering eller via media, Platsjournalen och broschyrer. Facebook var en viktig källa för att nå ut till unga romer och kunna skapa en första kontakt.

Den största informationskanalen var dock Romarådet i Helsingborg där en tät kontakt mellan romer, Arbetsförmedling och kommunens brobyggare ledde till ett gott samarbete.

Den uppsökande verksamheten handlade rent praktiskt om att när kundresursen såg en rom eller hörde en rom prata romani chib gick kundresursen fram och presenterade sig. Efter en första inledande hälsningsfras gled samtalet över till information om Arbetsförmedlingen stöd och service. Kundresursen genomförde även informationsmöten för arbetssökande, enskilt och tillsammans med arbetsförmedlaren.

Även internt har informationsarbetet varit viktigt på Arbetsförmedlingen. Kundresursen i Helsingborg har tillsammans med andra kundresurser i Malmö informerat på flera arbetsförmedlingar, bland annat i Landskrona, Karlskrona, Ronneby, Kristianstad och Lund.

Bygga förtroende och trygghet mellan arbetssökande och Arbetsförmedlingen

Kundresursen kom i kontakt med arbetssökande med varierade erfarenheter av arbetsmarknaden och av Arbetsförmedlingen. Några arbetssökande uttryckte att de inte kände sig bekväma med att träffas i Arbetsförmedlingens lokaler.

För att skapa trygghet och förtroende anpassade vi mötena i början efter arbetssökandes behov. Arbetssökande fick själv välja mötesplats, exempelvis Stadsbiblioteket i Helsingborg, IdéA Bibliotek på Drottninghög, Kompetenscenter Norrehed eller utanför Arbetsförmedlingens entré. Detta skapade bättre förutsättningar för nästa steg och arbetssökande vågade så småningom möta kundresursen i Arbetsförmedlingens lokaler.

Även för arbetsförmedlaren var kundresursen ett stöd och kunde vara länken mellan arbetssökande och arbetsförmedlaren om det fanns ett behov.

Praktiskt stöd

I första hand har kundresursen gett den arbetssökande information om vad Arbetsförmedlingen kan erbjuda och har även varit behjälplig med exempelvis CV-skrivande och information om hur man går tillväga för att söka utbildningar.

Resultat och fortsatt arbete

Under projekttiden har kundresursen bidragit till att cirka 30 personer kommit ut i arbete, 28 personer kommit ut i praktik och cirka åtta personer till utbildning.

Kundresursen fortsätter att samarbeta med kommunens brobyggare för att säkerställa att målgruppen kommer i kontakt med rätt myndighet och tjänsteman. Kundresursen samarbetar även med lokala romska föreningar för att öka målgruppens förtroende för Arbetsförmedlingen.



Kundresursen har under året fortsatt att sprida utbildningspaketet "Jämlikhet för romer på arbetsmarknaden" inom Arbetsförmedlingen men även för olika aktörer inom pilotkommunerna. Utbildningen är en webbutbildning med anknäytande seminarier.

Slutsats

Arbetsförmedlingen är medveten om att det finns ett historiskt sammanhang att tänka på då det skapas nya åtgärder, för att bland annat reparera den ömsesidiga förtroendeklyfta som kan finnas mellan romer och majoritetssamhället.

För Arbetsförmedlingen har det varit viktigt att öka kunskapen om romers rättigheter. Webbutbildningen "Jämlikhet för romer på arbetsmarknaden" har varit ett viktigt verktyg för att öka kunskapen om romer som nationell minoritet. Webbutbildningen är obligatorisk att utföra för Arbetsförmedlingens nyanställda personal.

Arbetsmarknadsförvaltningen

Sammanfattande analys och framtidsbild:

Före processen arbetade en integrationshandläggare med romsk bakgrund med dialog med romska grupper, brobyggarfunktion och information om nationella minoriteter och romers historia.

Integrationshandläggaren rekryterades sedan till processledare. I processledarrollen intensifierades relationskapandet med den romska gruppen och i dialog med och mellan romerna bildades Romarådet 2012.

Romarådet uppmanades att ha två representanter från varje grupp, en man och en kvinna. Romarådet hade i början en turbulent tid innan man hittat sin roll, och arvodesfrågan blev ett hinder. En av grupperna bröt sig ur rådet och ansåg sig inte beröras av insatserna. Idag är Romarådet självständig och en drivande part gällande frågor som inkluderar gruppen. Rådet har en jämn könsfördelning med flertalet unga ledamöter.

Vid starten byggdes en organisationsstruktur i pilotprojektet. Ambitionen var att både Romarådet och romska föreningar skulle vara jämbördiga parter med förvaltningarna och arbetsförmedlingen när processen utformades. Det bildades en processgrupp och styrgrupp med tjänstemän, chefer och romska företrädare.

Processgruppen har varit en plattform för utbyte och lärande. Den har också varit en informationskanal gällande romsk inkluderings strategi på riksplanet. Genom delaktighet från Romarådet och två romska föreningar har romernas delaktighet säkerställts. Parternas ansvar och arbete har följts genom en gemensam aktivitetsplan som utarbetats i processgruppen och fått sitt mandat från styrgruppen.

I styrgruppen, som leds av förvaltningsdirektören på arbetsmarknadsförvaltningen (tidigare utvecklingsnämndens förvaltning), har Romarådet haft möjlighet att driva frågor på strategisk nivå. Romarådet hade krav på att myndigheterna skulle anställa fler brobyggare, vilket det till stor del levts upp till. Dock saknar vi brobyggarfunktionen på Kontaktcenter.



När den romska föreningen Vorta Drom ville ha samarbetspart till en projektansökan var frågan först uppe i process-, respektive styrgruppen. Styrgruppen har gett en tyngd och en ingång för alla parter för att mötas och lyfta viktiga frågor. Det har funnits en lyhördhet även om det ibland har funnits en osäkerhet kring hur frågor ska drivas.

Den organisatoriska strukturen har gjort det möjligt att hålla ihop alla parter samt varit en kanal för dialog och inflytande. En mötesplats i sig för lärande och utveckling. För det fortsatta arbetet med romsk inkludering är det angeläget att vi fortsätter att ha kvar den organisatoriska strukturen.

Tilliten mellan staden och den romska gruppen är bättre än tidigare men kan lätt ändras. Den är inte bara beroende av det lokala arbetet utan händelser på riksplånet kan lätt skada förtroendet lokalt. Därför är det extra viktigt att vårda strukturerna och relationerna samt att utveckla arbetet så att vi når målet för 2032. Dock behöver vi inte ha möten lika ofta i fortsättningen och de ska kanske vara i annan form.

Brobyggarfunktionerna har också skapat ett kontaktnätverk och utifrån ett helhetsperspektiv stöttat varandra och slussat målgruppen rätt och därmed kunnat säkerställa att det finns en mottagare.

Förvaltningarnas och arbetsförmedlingens arbete har sett olika ut utifrån olika förutsättningar och ansatser.

Först ut var arbetsförmedlingen att anställa en brobyggare, som nu är en kundresurs med romsk kulturkompetens. Att arbetsförmedlingen var med från start var mycket positivt då flera i målgruppen anmälde sig som arbetsökande, närmade sig arbetsmarknaden och en del fick arbete. Dessa blev viktiga vägvisare. Snabbt spred det sig i den romska gruppen att det fanns en brobyggare på arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen hade också under första delen av processtiden en bred kompetenshöjande utbildningsinsats internt samt externt till staden. Kundresursen med romsk kulturkompetens arbetar idag ofta med brobyggaren från arbetsmarknadsförvaltningen vilket blir ett kompletterande stöd när det gäller studievägledning och arbetsmarknadsförvaltningens insatser.

Brobyggaren på arbetsmarknadsförvaltningen har strategiskt knutits till Helsingborgs Lärocentrum, som ger studie och yrkesvägledning till vuxenstudier, men också arbetar med arbetsmarknadsfrågor. Brobyggaren har fått fler romer att få förtroende för förvaltningen och bidragit till att förvaltningen har en ständigt närvarande diskussion om rättighetsperspektiven. Brobyggaren har arbetat och utvecklat en lyckad operativ metod och samarbetar mycket med operativa kollegor. Brobyggaren har också genomgått brobyggaruutbildningen.

Skol- och fritidsförvaltningen har genom att anställa tre brobyggare som gått igenom brobyggaruutbildningen arbetat brett operativt med elever, lärare och föräldrar. Relationsbyggande, kunskap och engagemang har präglat deras brobyggarroll. Helhetssynen har också format arbetet. Att flera romska barn idag är stolta romska barn som vill lyckas i skolan är ett utmärkt resultat. Brobyggarrollen sprids nu för att användas till andra grupper i utanförskap.



Förvaltningen har också sett en vinst i att två av de romska brobyggarna vidareutbildas till modersmåls lärare. Att eleverna nu går på studiehandledning ökar ytterligare chanserna att gå vidare till gymnasieskolan. Man kan också anta att det är en framgångsfaktor att det finns flera brobyggare inom samma förvaltning och att de har haft stöd av varandra.

Hälsoområdet får anses vara det område som varit mest utmanande. Pilotkommunerna erbjöds 2012 söka medel för att utbilda hälsokommunikatörer med romsk språk- och kulturkompetens, med fokus på flickor och kvinnor

Under 2013 fick utvecklingsnämnden i uppdrag att i samarbete med familjecentralen på Drottninghög rekrytera och prova en modell gällande hälsokommunikatörer.

Dessa fick en kortare utbildning av Region Skåne, sammanlagt 16 timmar. Hälsokommunikatörerna var anställda av familjecentralen men fick sin arbetsledning från enhet integration. Efter ett idogt informationsarbete fick kommunikatorerna både igång fysiska aktiviteter och hälsosamtal med målgruppen. Dock stannade grupperna upp när registreringskandalen med polisregistret kom hösten 2013. Varken staten, staden eller regionen tog på sig fortsatt finansiering och hälsokommunikatörernas arbete kunde inte implementeras. Metoden blev utvärderad och finns dokumenterad.

Av detta kan man lära att projekt som ingen har fullt ansvar för kan ha svårare att hitta bäring och bli implementerade. Det räcker inte att visa på ett behov och en arbetsmetod.

Socialförvaltningen har haft en ansats utifrån forskning och hade inledningsvis en brobyggare på strategisk nivå (som dessvärre flyttat). Man har lagt stort fokus på att möta målgruppen utifrån transformativ forskning och satsat mycket på dialog, relationsbyggande och att lyssna på målgruppens behov.

Vorta Drom hade under en tid sett ett tydligt behov av samarbetsparter och ingångar i staden för att kunna förverkliga sin ambition att få romska barn att gå ner i vikt. Här var romsk inkluderings struktur en kanal in i staden, även om det tog tid för staden att öppna hela famnen. Utifrån att målgruppen nu själva är huvudbärare gällande hälsoarbetet har det en väldigt stark bäring.

Dessutom har Vorta Drom en ingång till Region Skåne genom samarbetet med Plus-teamet. Ett idéburet offentligt partnerskap (IOP-avtal) mellan Vorta drom och Helsingborgs stad (socialförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen) möjliggör eftermiddagsskola på Kubikskolan. Samarbetet med Vorta Drom är unikt och viktigt att värna om. Socialförvaltningen har i samspel med Vorta Drom skapat en modell som också kan användas med andra målgrupper.

Arbetsmarknadsförvaltningen har internt samt genom process- och styrgruppen diskuterat olika möjligheter när det gäller vad som krävs för att befintliga arbetsmarknadsresurser ska bli tillgängliga för den romska gruppen, samt ha specifika insatser riktade för målgruppen. Genom att arbetsmarknadsförvaltningens brobyggare regelbundet finns på "jobbtorget", där olika resurser är samlade för att påskynda vägen in på arbetsmarknaden, är det ett stöd för de i målgruppen som uppbär försörjningsstöd. Det behövs dock flera riktade insatser så att romerna kommer in på arbetsmarknaden. Helsingborg har ett



utbyte med romsk inkludering i Malmö, för att lära av deras modell. Här krävs ett tydligt beslut från styrgruppen samt samspel i frågan mellan förvaltningarna.

Sammantaget har förvaltningar, arbetsförmedling, Vorta Drom och Romarådet både arbetat fördjupande inom respektive organisation utifrån uppdrag och möjligheter, men också arbetat gemensamt utifrån en helhetssyn och uppkomna behov. Det har haft betydelse att det för romerna funnits kanaler på strategisk nivå såväl som brobyggarnivå.

Behov har kunnat lyftas på högsta nivå både gemensamt i styrgruppen men också inom respektive verksamhet. Detta är början på en attitydförändring gentemot myndigheterna i Helsingborg, hos de romer vi nått inom romsk inkludering.

Vi har också skapat en förväntan på fortsättning. Flera romer ser sig idag som romska aktivister, romer som arbetar för att få rätt till sina rättigheter. Den palett av olika metoder som används kan vara ett stort stöd för det fortsatta arbetet i Helsingborg, kommuner inom familjen Helsingborg samt de utvecklingskommuner som under året kommer att starta sitt arbete. Hur romerna organiserat sig, deltar och själva driver processen i Helsingborg kan vara en inspiration för andra romer i Sverige.

Processen romsk inkludering bör därför fortsätta utifrån implementerade metoder och metoder under utveckling. Man skulle också utifrån Vorta Droms och Romarådets syn på behov prova att sprida socialförvaltningens modell till andra förvaltningar.

Framtidsutsikter

Vuxenutbildning

Det är viktigt att ha en fast plats där romer kan komma med alla sina bekymmer som rör arbete, utbildning, skola, hälsa och bostad

Vi ska fortsätta med att satsa på civilsamhället. Romernas delaktighet har visat sig avgörande i många olika sammanhang. Vi bör därför utveckla en hållbar struktur med civilsamhället/romska organisationer/ föreningar och samhället.

Vi vill se mer av samtal och möten för att fånga upp initiativ och aktiviteter som utvecklar målgruppens behov och möjligheter till delaktighet i samhället. Kulturella aktiviteter, fritidsaktiviteter, solaktiviteter, vuxnas behov av lärande (formellt och informellt).

I framtiden skulle brobyggare kunna bli mentorer för nya brobyggare, för fältarbetare och vara en stödjande coach i befintliga arbetsmarknadsinsatser. Brobyggarna är också problemlösare i mötet mellan myndighet och individ och en del i arbetet med mänskliga rättigheter, information, utbildning och strategier.

Vi ska fortsätta arbeta med individer och med familjer, såsom vuxenutbildning, Navigatorcentrum, jobbtorget, Arbetsförmedlingen. Viktigt att vi kan nå en så bred målgrupp som möjligt.



Vi ska ge stöd åt elever och deltagare och stärka, coacha och motivera romer till att studera och arbeta. Viktigt också att öka kompetensen hos myndigheten om romsk kultur och tradition

I framtiden skulle det vara bra att arbeta mer med föreningar och olika stadsdelar i Helsingborg. Att få möjlighet att erbjuda arbete till romer och ha ett bättre samarbete med stadens enhet för näringsliv och matchning,

Vi ska fortsätta samarbeta med brobyggaren på Arbetsförmedlingen och andra förvaltningar samt med arbetsmarknadsinsatser, socialförvaltningen, föreningar och olika insatser i stadsdelar i Helsingborg

Socialförvaltningen

Genom vår samverkan med Vorta Drom och projektet Bättre hälsa för unga romer – samverkan mot övervikt har det blivit extremt tydligt att alla samverkanspartners behövs för att vi ska lyckas. Alla samverkanspartners insatser har varit avgörande för att projektet hittills varit så framgångsrikt. Projektledningen inom Vorta Drom har kulturkompetens och ett förtroende inom den egna gruppen som är helt avgörande för att projektet ska ha chans att lyckas. Deltagande samhällsinstitutioner hade inte kunnat göra samma sak, men har istället kunna bistå med projektkompetens och sakkunskap.

Det pågår redan diskussioner om att bygga vidare på projektet Bättre hälsa för unga romer – samverkan mot övervikt och IOP-avtalet kring eftermiddagsskolan. Stadens samarbete med Vorta Drom ger oss möjligheter att ta oss an andra områden tillsammans med den romska gruppen. Projektet har visat att barnens mående hänger ihop med deras skolgång och familjesituation. I det ligger till exempel föräldrarnas mående och arbetssituation.

Tillsammans med Vorta Drom och arbetsmarknadsförvaltningen har vi inlett diskussioner om att, kopplat till Bättre hälsa-projektet påbörja ett arbete kring försörjningsstöd och sysselsättning/utbildning. Genom projektet har vi dessutom fått kontakt med professor Per Skålén, Centrum för tjänsteforskning (CTF) vid Karlstad universitet. Han har visat stort intresse för projektet och vårt samarbete med Vorta Drom. Det ligger i linje med CTF:s satsning på så kallad transformativ forskning, där användare och tjänsteutövare är lika viktiga när vi ska utveckla värdeskapande tjänster. De är intresserade av att följa vårt fortsatta gemensamma arbete, inte minst om det utvecklas i riktning mot försörjningsstöd och sysselsättning.

Förutom Vorta Drom, där vi redan inlett diskussioner om fortsatt samarbete, är samtliga samverkanspartners fortsatt viktiga för oss. Samarbetet med Plus-teamet, Skåneidrotten och Kubikskolan kan utvecklas vidare och göra det möjligt för oss att ta oss an områden som hälsa och utbildning på nya sätt och med nya målgrupper. Projektet har gett oss viktiga lärdomar som vi kan ha nytta av i vårt fortsatta arbete. Att arbeta tillsammans med målgruppen, på lika villkor och från början, ger oss bättre förutsättningar att bygga upp en socialtjänst som skapar värde.

Enligt familjerna i det här projektet har det påverkat deras syn på socialförvaltningen i positiv riktning. Genom projektet har vi lyckats höja vårt förtroende till varandra. Vi hoppas och tror att projektet fortsätter att utvecklas på positivt och kan fungera som en spjutspets i vårt arbete att arbeta tillsammans med människor och organisationer som använder våra tjänster.



Slutord från processledaren

Det har varit en stor ära och utmaning att vara processledare för romsk inkludering i Helsingborgs stad. Pilotprojektet för romsk inkludering är slut, alla som är och har varit involverade kan känna sig stolta med det som har gjorts. Men vi är bara på väg. Vi är po drom.

Vi har tre brobyggare inom skol- och fritidsförvaltningen som är anställda. Vi har en brobyggare/kundresurs som är anställd på arbetsförmedlingen samt en brobyggare på lärcentrum. Socialförvaltningen har landat i en annan modell i samklang med Vorta Drom. Olika vägar för inkludering, möten och lärande har byggts. Under resan/processen skapades nya metoder och förutsättningar som gjorde det möjligt för romska föreningar och organisationer att engagera sig samt vara med att styra och ta ansvar för arbetet.

Om vi tar en stund och funderar på orsaker till romernas utanförskap kommer vi tillbaka till romernas historia och vistelse i Sverige under 500 år. Den mörka och okända historien som beskrivs i vitboken har förföljt romerna under alla århundraden. Där antiziganismen har varit en bidragande orsak till romernas diskriminering, trakasserier, förföljelser och utanförskap. Antiziganismen har följt med som en röd tråd genom historien. Det tar tid men genom att vi håller fast vid strategin för romsk inkludering kan Helsingborg dra sitt strå till stacken så vi når strategins mål. Att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom.

Vi måste hålla i men vi är po drom.

Helsingborg i april 2016

Stefano Kuzhikov
Processledare

FAKTA

Bakgrund till pilotprocessen

Den 16 februari 2012 beslutade regeringen om en samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering, från år 2012 till 2032. Det övergripande målet är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom.

Bakgrunden var besluten om minoritetspolitiken. I december 1999 anslöt sig Sverige till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Därmed har Sverige åtagit sig särskilda skyldigheter gentemot landets nationella minoriteter.

Sveriges nationella minoriteter är samer, sverigefinnar, tornedalingar och judar. Det är cirka en halv miljon individer. Deras språk ska erkännas och minoritetsspråken ges stöd för att hållas levande.

Delegationen för romska frågor

I februari 2007 inrättade regeringen en delegation för romska frågor. Utgångspunkten är att skydda och främja de mänskliga rättigheterna.

Uppdraget var att:



HELSINGBORG

1. Utredda romers situation i Sverige genom att hämta in, sammanställa, analysera och redovisa erfarenheter och kunskap som finns på området, samt lämna förslag på åtgärder som kan leda till att romers livsvillkor i samhället förbättras.
2. Främja och stödja kommunala aktiviteter som syftar till att förbättra romers situation.
3. Informera och sprida kunskap om romer till allmänheten, myndigheter och kommuner samt uppmuntra och stödja kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan statliga myndigheter och kommuner-

I slutbetänkandet *Romers rätt - en strategi för romer i Sverige* (SOU 2010:55) konstaterade delegationen att Sverige brister när det gäller genomförandet av romers rättigheter. Delegationen konstaterade också att romers tillvaro i århundraden har präglats av misär, diskriminering och utanförskap och att romers levnadsvillkor idag ofta är mycket sämre än för befolkningen i övrigt.

I sitt betänkande presenterade delegationen en modell för en strategi som ska säkerställa romers rättigheter i Sverige.

Strategin har tre övergripande mål:

- 1) att romer på lika villkor som majoritetsbefolkningen ska kunna åtnjuta en god välfärd,
- 2) att romers maktunderläge hävs,
- 3) reparera romers tillit till majoritetssamhället och överbygga förtroendeklyftan.

Delegationens betänkande ledde fram till regeringsbeslutet om en samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012-2032.

Målgruppen för strategin är framförallt romer som på grund av dålig ekonomi och diskriminering befinner sig i socialt och ekonomiskt utanförskap. Kvinnor och barn är särskilt prioriterade.

Viktigt med romsk delaktighet och inflytande

Regeringen konstaterade 2011 att det krävs en rad insatser för att kunna förbättra romers situation. Regeringen betonade även vikten av romsk delaktighet och inflytande. Förändringar i fråga om romers livsvillkor kan inte åstadkommas om inte kommunerna och myndigheterna tar ett tydligt och aktivt ansvar. Kommunerna har av den anledningen fått en central roll i arbetet med att förbättra romers situation.

Insatserna inom ramen för den tjugoåriga strategin koncentrerades till fem pilotkommuner, *Göteborgs stad, Helsingborgs stad, Linköpings kommun, Luleå kommun* och *Malmö*, för att snabba på utvecklingen.

Kommunerna fick i uppdrag att under 2012-2015 utveckla metoder i samverkan med relevanta myndigheter. Uppdraget var att förbättra romers situation inom områdena *utbildning, arbete, hälsa och omsorg, kultur och språk* samt *det civila samhällets organisering*. Kommunerna skulle också dokumentera de åtgärder som gjorts och noga följa upp dem, samt säkra romsk delaktighet och romskt inflytande i utvecklingsarbetet på lokalnivå.



Syftet med arbetet i kommunerna skulle vara att bygga upp en struktur eller en långsiktig lösning för att förbättra romers inkludering. Kommunerna skulle vidare ta fram goda exempel på metoder och arbetssätt som ska spridas till andra kommuner.

Regeringen avsatte cirka 700 000 kronor per år och kommun till detta arbete. Länsstyrelsen i Stockholms län fick i uppdrag att följa upp och samordna pilotverksamheten

